[א]אבל הדיינין חותמים אע"פ שלא קראוהו: עשאה סימן לאחר: אמר אביי [ב]לא שנו אלא לאחר אבל לעצמו לא איבד את זכותו דאמר אי דלא עבדי ליה הכי לא הוה מזבין לה ניהלי מאי אית לך למימר איבעי לי למימסר מודעא חברך חברא אית ליה וחברא דחברך חברא אית ליה ההוא דעשאה סימן לאחר ערער ושכיב ואוקים אפוטרופא אתא אפוטרופוס לקמיה דאביי א"ל עשאה סימן לאחר איבד את זכותו אמר אי הוה אבוהון דיתמי קיים הוה טעין ואמר תלם אחד עשיתי לך א"ל שפיר קאמרת דאמר ר' יוחנן [ג]אם טען ואמר תלם אחד עשיתי לך נאמן זיל הב ליה מיהת תלם אחד הוה עלה ריכבא דדיקלי אמר ליה אי הוה אבוהון דיתמי קיים הוה טעין ואמר חזרתי ולקחתי ממנו א"ל שפיר קאמרת דא"ר יוחנן [ד]אם טען ואמר חזרתי ולקחתיו ממנו נאמן [ה]אמר אביי האי מאן דמוקים אפוטרופא נוקים כי האי דידע לאפוכי בזכותא דיתמי: **מתני'** [ו]מי שהלך למדינת הים ואבדה דרך שדהו אדמון אומר ילך לו בקצרה וחכמים אומרים יקנה לו דרך במאה מנה או יפרח באויר: **גמ'** מ"ט דרבנן [ז]שפיר קאמר אדמון [ח]אמר רב יהודה אמר רב [ט]כגון שהקיפוה ארבעה בני אדם מארבע רוחותיה אי הכי מאי טעמא דאדמון אמר רבא [י]בארבעה דאתו מכח ארבעה וארבעה דאתו מכח חד כולי עלמא לא פליגי דמצי מדחי ליה כי פליגי בחד דאתי מכח ארבעה אדמון סבר מכל מקום דרכא אית לי גבך ורבנן סברי [כ]אי שתקת שתקת ואי לא מהדרנא שטרא למרייהו ולא מצית לאשתעויי דינא בהדייהו ההוא דאמר להו דיקלא לברת אזול יתמי פלוג לנכסי לא יהבו לה דיקלא סבר רב יוסף למימר היינו מתניתין א"ל אביי מי דמי התם כל חד וחד מצי מדחי ליה הכא דיקלא גבייהו הוא מאי תקנתייהו ליתבו לה דיקלא וליהדרו וליפלגו מרישא: ההוא דאמר להו דיקלא לברת ושכיב ושביק תרי פלגי דדיקלא יתיב רב אשי וקא קשיא ליה מי קרו אינשי לתרי פלגי דיקלי דיקלא או לא אמר ליה רב מרדכי לרב אשי הכי אמר אבימי מהגרוניא משמיה דרבא קרו אינשי לתרי פלגי דיקלי דיקלא:

מתני'

אבל הדיינים חותמין. בקיום אע"פ שלא קראוהו שהרי אין מעידין אלא ששטר זה בא לפנינו והעדים הכירו שהיא חתימתן: **לא שנו אלא לאחר.** דוקא נקט מתני' סימן לאחר אבל עשאה המוחזק בה סימן לעצמו של ראובן זה הערער עליה שהיה שמעון מוכר שדה שבצדה לראובן זה הערער עליו וכשמכר לו סימני המצרים כתב על שדה זו מיצר פלוני שלי ולא מיחה ראובן: **אי לאו דעבדי הכי.** אם לא שתקתי: **למימסר מודעא.** לומר לעדים בסתר הוו יודעין שעל שדה זו שאצל זו שאני לוקח אני מערער ומה ששתקתי למה שכתבה במצריה בשמו שאם אני מוחה לא ימכור לי זאת: **חברך חברא אית ליה.** ויודיעוהו ושוב לא ימכור לי: **תלם אחד.** מענית המחרישה על פני כל השדה שמכר הודיתי לו בין שדה זו שאני עורר ובין אותה שמכר ועל אותו תלם כתב מצר פלוני שלי וחתמתי על השטר ולא מחיתי: **הב ליה מיהת תלם אחד.** לאחר שהביא אפוטרופוס של יתומים ראיה שהיתה של אביהם וגזלה הימנו ולא היה למחזיק זכות בה אלא לפי שעשאה אביהן סימן בשמו של מחזיק א"ל אביי לאפוטרופוס זיל הב ליה למחזיק מיהת תלם אחד: **הוה.** על אותו תלם: **ריכבא דדקלא.** שורת דקלים מורכבין זה על גב זה: **חזרתי ולקחתיו הימנו.** לאחר שעשיתיו סימן בשמו: **נאמן.** דהפה שאסר הוא הפה שהתיר דמאחר שאין עדים שהיתה שלו ונגזלה הימנו אין לזה זכות באותו תלם אלא על פיו של זה שעשאה סימן לאחר והרי חזר ואמר לקחתיו: **מתני' ואבדה דרך שדהו.** שהחזיקו בה בעלי השדות שבמצריו: **ילך לו בקצרה.** על כרחם יטול לו דרך לשדהו אבל דרך קצרה יבכור לו שלא ירבה ליטול: **גמ' שפיר קאמר אדמון.** דקס"ד כשארבעת השדות שסביבותיו של אדם אחד הן דממה נפשך אורחיה גביה הוא: **ארבעה בני אדם.** דכל חד וחד מדחי ליה דרכך לאו גבאי הוא: **וארבעה דאתו מכח חד.** שלקחוה מאיש אחד אחר שהלך זה: **אי שתקת שתקת.** ואזיל גבך כשתקנה הדרך ממני: **ההוא דאמר.** בשעת מיתתו: **היינו מתני'.** דאזלא גבי כל חד וחד ומצי מדחי לה כרבנן: **כל חד וחד מצי מדחי ליה.** של מזרח אומר לו בצפון דרך שלך ואין לך אצלי כלום וכן כל אחד ואחד: **הכא דקלא גבייהו הוא.** שהרי כל הנכסים היו יחד בשעת צוואה ועל כולם הטיל הדקל ולא פירש איזהו: **ושבק סרי פלגי דדקלא.** שהיה לו בשותפות ושאר דקלים הרבה היו לו והיתומים היו נותנין לה אותן שני חצאין שיש טורח בהן יותר: **קרו אינשי כו'.** ועל כרחה ידה על התחתונה שהנכסים בחזקת היתומים וזו אינה באה עליהם אלא מכח הלוואה:

מתני'

ד) **עשאה** סימן לאחר. מתוך הלשון משמע דלערער קאי כגון שמכר אחת משדותיו ועשאה סי' בשם המוחזק ובגמ' הכי פי' לא שנו אלא לאחר אבל לעצמו לא איבד כלומר אם מכר מערער אחת משדותיו למוחזק לאו הודאה היא דאי לאו דעבדי הכי לא היה המוחזק קונה שדה ממני ואני הייתי צריך למעות ולא גרסי' מזבין אלא זבין ובירושלמי משמע כרש"י שהביא בפי' ר"ח ולא סוף דבר שעשאה (א) הערער סימן לאחר אלא אפילו עשאה ה) אחר לאחר והערער חתום בעד איבד זכותו: **אמר** ליה שפיר קאמרת דאמר ר' יוחנן כו'. אביי לא היה זכור בדברי ר' יוחנן עד שהזכירו האפוטרופוס דאילו היה זכור היה הוא עצמו טוען בשביל היתומים דקיימא לן ו) טוענין ליורשין: **אם** טען ואמר חזרתי ולקחתי ממנו מהימן. תימה אמאי נאמן הואיל והודה דלאו שלו הוא היאך יכול לטעון שוב חזרתי ולקחתי וכ"ת דנאמן במיגו דאי בעי לא הוה חתם ולא הוה מודה לאו מילתא היא דבכי האי גוונא לא אמרי' מיגו כדפירשנו לעיל בפרק הכותב (דף פה. ושם) גבי ההיא אתתא דאפקידו גבה מלוגא דשטרי כמו שפירשנו שם ולפי מה שפירשנו במי שהיה נשוי (לעיל לב: ושם ד"ה דינא) דלא טענינן ליתמי מזוייף הוא אומר רבי דמיגן לפרש הכא דמיירי כגון שאין כתב ידי העדים יוצא ממקום אחר ולכן נאמן לומר חזרתי ולקחתי ממנו מיגו דאי בעי אמר מזוייף הוא ולא נחתם ולא עשיתי סימן מהימן הוא לומר עשיתי סימן וחזרתי ולקחתי ממנו והא דלא קאמר אי הוה אבוהון הוה טעין מזוייף הוא דלא טענינן ליתמי מזוייף הוא מיהו חזרתי ולקחתי ממנו טענינן להו כיון דקסבר דאבוהון הוה מהימן בהך טענה מיגו דאי בעי אמר מזוייף הוא כדפרישית במי שהיה נשוי: **ורבנן** סברי אי צייתת צייתת ואי לא מהדרנא שטרא למרייהו. אבל הא לא מצי למימר בחד דאתי מכח חד מזבנינא ליה לארבעה דלא מצית לאשתעויי דינא בהדייהו שלא יכול להפקיע דינו על ידי מכירתו הואיל וקודם שבא לידו לא היה ראוי לומר כן אבל בחד דאתי מכח ד' יכול לומר מהדרנא שטרא למרייהו (ב) וזכות הבא על ידו הוא יכול להפקיעו ולהעמידו בזכותו שהיה לו קודם שבאו לו אלו השדות לידו והא דקאמר בפ"ק דב"ק (דף ח.) מכר לאחד או לג' בני אדם כאחד פירוש עידית ובינונית וזיבורית כולן נכנסו תחת הבעלים ומוקי לה התם בשלקח עידית באחרונ' ופריך וליתו כולהו ולינגו מעידית משום דאמר להו אי שקליתו כדינייכו שקליתו ואי לא מהדרנא שטרא דזיבורית למריה ופריך נזקין נמי נימא הכי אלמא התם אמרי' הך טעמא לכולי עלמא לא קשה מידי דהתם לית ליה פסידא לגמרי דהא גבי מזיבורית ולהכי מודה התם דמצי אמר מהדרנא שטרא למריה אבל הכא דליכא פסידא לגמרי סבירא ליה דלא אמרי' מהדרנא שטרא למרייהו והא דפריך אי הכי נזקין נמי נימא הכי הוא הדין דאבעל חוב מצי פריך אמאי גובה מן הבינונית אלא רבותא קפריך דאפי' נזקין דדינו מן התורה בעידית לימא הכי ורש"י פי' לשם דדוקא מנזקין קפריך אבל מבעל חוב ניחא ליה דגובה מן הבינונית דאי א"ל מהדרנא שטרא דזיבורית למריה מצי א"ל לכי תהדר אבל נזקין ניתיב בינונית ולא מצי אמר ליה לכי תהדר וכ"ת כתובת אשה נמי אמאי גובה מן הזיבורית תימא ליה לכי תהדר הא לאו מילתא היא דבהך טענה ליכא לאפקועי יותר ממה שגובה אם היו כולן ברשות הבעלים הראשונים ולפי זה שפיר הוצרך לפרש כאן אי צייתת צייתת ואזיל לגבך דהשתא מרוית במה שאינו מחזירו לו ולא משמע כלל הלשון כך ועוד דקתני במתני' יקח לו דרך במאה מנה משמע כמו שירצה מוכר:

ורבנן

עין משפט נר מצוה

מג א מיי' פט"ו מהל' טוען הל' ג ופ"ו מהל' עדות הל' ח סמג עשין צד טוש"ע ח"מ סימן מו סעיף כ וסימן קמו סעי' ד:

מד ב מיי' פט"ו מהל' טוען ונטען הלכה א ב"י ח"מ סימן קמו:

מה ג מיי' שם הל' ב טוש"ע ח"מ סימן קמו סעי' ג:

מו ד טוש"ע שם בהג"ה:

מז ה מיי' פ"י מהלכות נחלות הלכה ו סמג עשין צו טור ש"ע ח"מ סימן רל סעי' ב:

מח ו מיי' פט"ו מהל' טוען ונטען הל' יא טוש"ע ח"מ סימן קמח סעיף ב:

מט ז ח ט מיי' שם טור ש"ע שם וסעיף א:

נ י מיי' פ"י מהלכות נחלות הלכה ב סמג עשין צו טוש"ע ח"מ סי' רפח סעיף ב:

נא כ ל מיי' פי"א מהל' זכיה הל' כב סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רנג סעי' כב [וברב אלפס כ"ב פ"ט ד' רכב:]:

◆

מסורת הש"ס

א) [לקמן קי. ב"ב כח: לח: לט. ערכין טז.], ב) יבמות לז:, ג) ג"ז שם, ד) עיין לעמוד א' במתני', ה) גי' רש"ל אחר לאחר, ו) [גיטין נח: ב"ב כג.].

◆

הגהות הב"ח

(א) תד"ה עשאה כו' שעשאה סימן כצ"ל ותיבת הערער נמחק: (ב) ד"ה ורבנן כו' למרייהו דזכות:

◆

מוסף רש"י

מי שהלך למדינת הים ואבדה דרך שדהו. שהיתה שדהו מוקפת משדות אחרים והיה לו דרך על אחת מן הרוחות ואבדה, ששכחו על איזה מן הרוחות היתה (יבמות לז:). **ילך בקצרה.** יתנו ביניהם דרך קצרה, ולקמן מפרש לה (שם). **שפיר קאמר אדמון.** דקסלקא דעתא שהקיפו אדם אחד מכל רוחותיו, דאמר אורחיה גביה הוא (שם). **כגון שהקיפוה ארבעה בני אדם.** דכל וחד מדחי ליה (שם). **בארבעה דאתו מכח ארבעה.** שארבעה אנשים מכרו לאלו (שם). **אי שתקת שתקת.** ולא אעלה עליך בדמים יקרים (שם).

◆

תוספות רי"ד

ראובן היה אחד מג' הדיינין וחתם שם לא אבד את זכותו שאין הדיינים צריכים לראות מה שכתוב בשטר שלא על מה שכתוב בתוכו מעידים אלא על חתימות העדים והלכך לא אבד את זכותו שהוא יכול לומר כשחתמתי דיין על האשרתא לא ראיתי מה שכתוב בשטר שאילו הייתי רואה מיד הייתי מערער ששדה זו היתה שלי והשטר זה בטל הוא ולא הייתי חותם: עשאה סימן וכו' אמר אביי ל"ש אלא לאחר אבל לעצמו לא אבד את זכותו דא"ל אי לאו דעבדי הכי לא הוה מזבנא לך (ס"א מיזבין לי) מאי אית לך למימר אי בעי לך למימסר מודעא חברך חברא אית לך. פי' אם זה שמעון מכר השדה האחרת שבצד זו לראובן וכתב לו במצרים שהיא סמוכה לשדה שלי ועכשיו אומר לו שמעון לראובן אילו היתה שלך היאך שתקת וקבלת זה השטר אילולי שהודית כי היא שלי ואינה שלך לא אבד בזה ראובן זכותו שהוא אומר לו אם הייתי מערער מיד היית חוזר בך מלמכור לי אותה השדה ולא הייתי יכול לכוף כדי שתמכור לי מפני שהייתי חפץ בקניינך אותה שדה שתקתי ווה שלא עשיתי מודעא בפני עדים מתחלה כי זה שאני שותק ומקבל שטר זה לא שאני מודה אלא מפני השדה האחרת שהוא מוכר לי אני שותק עכשיו מפני שאני ירא שמא יגידו העדים הדברים ויגיעו לאזניך ותמנע מלמכור לי. ההוא דעשאה סימן לאחר שכיב ואיקום אפוטרופא אתא לקמיה דאביי א"ל עשאה סימן לאחר אבד את זכותו. א"ל אילו הוה אבוהון דיתמי הוה טוען ואמר תלם אחד עשיתי לו א"ל שפיר קאמרת דא"ר יוחנן אם טען ואמר תלם א' עשיתי נאמן. פי' מה שהודית על תלם א' שיש על פני כל השדה שמכר בין שדה זו שאני עורר ובין אותה השדה שמכר ועל אותו התלם כתב מצר פלוני סמוך לשדה שלי ותחתמי ולא מחיתי א"ל זיל הב ליה תלם א' פי' לאחר שהביא אפוטרופוס של יתומים ראיה שהיתה שדה של אביהם ונגזלה ממנו ולא היה בה כלום וזכות למחזיק אלא שעשאה סימן לאחר א"ל אביי לאפוטרופוס זיל הב ליה למחזיק מיהת תלם א'. הוה (איכא) עליה ריכבא דדקלא א"ל אילו הוה אבוהון קיים הוה טעין ואמר חזרתי ולקחתיו ממנו א"ל שפיר קאמרת דא"ר יוחנן אם אמר חזרתי ולקחתיו ממנו נאמן אמר אביי האי מאן דמוקי אפוטרופא לוקים כי האי דידע להפוכי בזכותא דיתמי. פי' המורה דהפה שאסר הוא הפה שהתיר ואינו נ"ל דלא אמר דהפה שאסר הוא הפה שהתיר אלא כדבעי' האיסור וההיתר ביחד אבל אם אסר עצמו היום אינו יכול להתיר עצמו למחר אלא הטעם הוא מפני שיש לו עדים שהיתה שלו או של אביו

תוספות רי"ד (המשך)

ומשום דחתם בההוא סימנא אתה עושה אותו כאילו הודה לו ואע"פ שלא הודה לו בפי' לפיכך כל טענה שיאמר אנו מאמינים לו כיון שיש לו עדים ואי אמרת טעמא דטען אפוטרופוס הא לא טען לא הוה טעין אביי הכי בעבור היתומים והא דקי"ל כל מילתא דהוה מצי למיטען אביהם של יתומים ב"ד טוענים בעבורם שהרי אין נפרעין מנכסי יתומים אלא בשבועה ואע"פ שיש ביד המלוה שטר חתום ויתמי לא טעני מידי טעני ב"ד בעבורם דלמא פרעיה י"ל דוקא גבי פרעון דשכיחי אינשי דלא קרעי לשטרא או משום דמאמינו שיקרענו או שמא ישאר מעט לפורעו או שמא אפשיטי דספרא שייריה טוענין בעבורם אבל בחזרתי ולקחתיו (א) דהוה מילתא דלא שכיחא אי נמי בתלם א' עשיתי לו דלא מוכחא מילתא אי טענו יתמי אין ואי לא לא טענו להו ב"ד. והרב אומר שאפילו באלו הטענות טוענין ב"ד בשבילם שכל טענה שיכולין לטעון טוענין ואביי דלא טען הכא בשבילם משום דלאו ארעתיה (ב): **מתני'** מי שהלך למדינת הים ואבדה לו דרך שדהו אדמון אומר ילך לו בקצרה וחכ"א יקח לו דרך בק' מנה או יפרח באויר. פי' אבדה לו דרך שדהו שהחזיקו בה בעלי השדות שבמצריו אדמון אומר וכו' פי' בעל כרחם יתנו לו דרך ללכת בשדהו ויבחרו לו הקצרה שבהן, וחכ"א הפסיד דרכו כיון שאינו מכירה ומחמה שפיר קאמר אדמון פי' דקס"ד שד' השדות שסביבותיו הם של אחד דממה נפשך אורחיה גביה אמר רב יהודה אמר רב כגון שהקיפוהו ד' בני אדם מד' רוחותיה דכל חד וחד מדחה ליה אורחך לאו גבאי הוא אי הכי מ"ט דאדמון אמר רבא בד' דאתו מכח ד' וד' דאתו מכח חד כ"ע לא פליגי דמצו מדחו ליה כי פליגי בחד דאתי מכח ד' אדמון סבר מ"מ אורחי גבך הוא ורבנן סברי אי צייתת צייתת ואי לא מהדרנא שטרא למרייהו דלא מצית לאישתעויי דינא בהדייהו. פי' אי צייתת אתפשר עצמך בדמי הדרך ולא ארבה עליך דמים ואי לא צייתת ותרצה אותו בזונם אני אלך לאותם שמכרו לי באחריות אומר לכל א' וא' אתה מכרת לי שדה שלימה וזה בא ותובע ממני דרך בואו ופייסו לי והם יבואו ויטענו עמך ולא (קובל לה דיין) [תוכל להתדיין] עם א' מהן ואלה הם דברים בעלמא לרווחא דמילתא אע"פ שלא הילך להם כך הדין נותן כיון שמוכרתם הוא בא שכמו שהם היו דוחים אותו כך הוא דוחה אותם שכל זכות שהיה להן

א) וכ"כ הרא"ש בתשובה כלל פ"ו לחלק בזה וכ"כ בטוש"ע בסי' ר"ל סעיף י"ב אבל הרא"ש בפסקיו כאן והר"ן כתב מי' אחר דבמקום דליכא לאפוטרופוס אין יכולים ב"ד לטעון מתחלה דשמא יודע האפוטרופוס בגברי ועיין נ"כ בטוש"ע בסי' ק"ח סעיף ד' והדבר צ"ע. ב) יע"ל התוס' כאן בד"ה אמר ליה.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones